

Le fem Slovenzi!

poslušajte, kaj se je une dni
v Dunaji (v Wieni) sgodilo!

*Po nemškim je povedal **Casteli**, po slo-
vensko pa pove svojim ljubim Slovenzom
Matia Majer
v Zelovzu.*

Une dni je shlo v Dunaju vse zhres
in zhres! Do gostega je prifhlo, so se u-
strelali, pobivali, neki malovredneshi so se
podstopili prav hiše poshigati in zelo ropati.
Bog naf vari tega, bote vi rekli, da bi le naf,
Slovenze, kaj tako shalofnega ne sadelo! Nizh
se ne bojte! Poshteni moshi so hitro skozhili
na noge, sgrabili oroshje in brambo. —
Bog pomagaj vsakimu', kteri bi she kaj take-
ga skufil. Vse je she spet utolasheno, xfe
mirno, vse tudi veselo, kakor v svetim raji.
Jas hozhem Vam, ljubi moji Slovenzi! prav
po domazhe povedati, kaj se je sgodilo,
kako se je sgodilo in sakaj da se je vse
to sgodilo, da bote Vi sami to dobro vedeli
in da Vam ne bode potreba lashnikov in go-
lufov poslušhati.

Hvalen bodi Bog! Tako frezhna in vesela
prigodba se je prigodila sa nafho deshelo,
za naf vse Slovenze, tudi sa Vaf, lubi moji
kmeti, kakorshne se she ni prigodilo, kar
Dobrazh stoji, kar Sila, Drava in Sava tezhejo.

Mi smo svobodni, rešeni — v Dunaji (Wien) nashega presvetlega Zesarja osvobodili ali rešili od vsih tistih, kateri so mu krivo in škodljivo svetovali (ratovali), kteri so mu smiraj po svojih svijazbah trobili, da ni mogel, slišhati, kar ga je ludstvo profilo. Pa ljubi moji Slovenzi, ta je bla teshka, in nevarna, ta ni bla tako lehka, kakor kedar se gre k shenitovanji ali na somenj ali na shegen — tukaj je morala biti sila — huda, ojftra, silna sila; taka sila, da kole lomi, fizer bi jo bli tisti po svojih svijazbah spet svili, ki so bli okolo Zesarja, oni bi bli njemu spet krivizhno in škodljivo satrobili. Naj prej se je moralo oglasiti, kaj ludstvo hozhe, da se je svedilo in da je Zesar sam slišhal shelje. To se ni moglo dosezhi na tihoma in fkrivshi, — s lepim in s dobrim — tu so morali mozžno upiti. tako glasno upiti, kar je is gerla fhlo!

Neki prav pameten mosh je vse, kar ludstvo sheli, to se pravi, kar po pravizi sheli, spisal in veliko tavshent ljudi je pisno podpisalo. To pisno so potle neshi stalisham (Ständen), to je gospodam, kteri morajo pred Zesarjem govoriti, kaj je desheli potreba. Stalishi so ravno 13. Bresna bli v deshelskim gradu sbrani. Da se je tisto pisno stalisham neshlo, to je blo prav, gosposi stalishi bi namrezh imeli vse vedeti, kako se ludem po zelej

desheli godí, oni bi imel Zesarju to povedati, kar narod ali ludstvo sheli, in mu svetovati, kar je zelej dosheli k pridu. Dolgo zhafa fizer she niso mogli k besedi priti, ker tisti, ki so bli okolo Zesarja, so gospodam stalisham vsako poderli; pa od nekoliko zhafu so vendar sazheli se nekaj serzhnejshi obnathati, sato je ludstvo jih sazhelo bolj zeniti.

Tisto pismo, kakor sem povedal, so nefli stalisham, in dunajski shtudenti, serzhni shtudenti— Bog jih shivi! so tudi tako pismo-prinesli in tudi pri tej prizhi sami 13tega Bres na shli v deshelski grad, da bi vidili sami kaj bode shnjim.

Tam se je sazhel tak hrup, kakor bi bil fodni den; tako je vse upilo in raslajalo, da fi zhlovek mislil, deshelski grad se mora na drobne safuti. Gospodi stalishi so hoteli, sa voljo tega pisma se posvetovati, malo pomarnovati, pa ludi jim niso perpuhtili — blo jih je pa da se je vse terlo, kamor fi pogledal, sam zhlovek, ni blo pokoja in pomozhi, dokler niso gospodi stalishi rekli: Pri tej prizhi pojdemo k Zesarji mi vsi in mu bomo Vafhe profhnje isrozhili. Kakor so oni to isrekli, so ludi sazheli od veselja vriskati, skakati, peti, kakor she nisim nikoli vidil ali slishal, kar sim shiv. Gospodi stalishi so tudi pri tej prizhi se k Zesarji podali v njegov grad.

Med tem ste se pa vender dve rezhi pri-

godile, ad. katerih bi blo bolšhe, da bi se ne ble prigodile. Ludstvo je v deshelskim gradu okne potrupilo, v jednej jilpi vse rashilo in polomilo, ker je mislilo, da gospodi stalifhi jim nizh pomagati nozhejo — in vojaki, (sholnirji) so tudi nekoliko ludí do smer-ti vstrelili. Vojaki (sholnirji) fizer sato nizh ne morejo, oni tega niso krivi, pa mesto tistega, kateri jim je vstreliti ukasal, bi jas ne hotel biti. Ludi strelati, kateri oroshja in pufhk nimajo, in kateri le nekaj pravizhnega profijo, to ni nikamor prav.

Kakor fim she rekel, gospodi stalifhi so fhli k Zefarji, in on, ki je dober gospod, je enkrat sallifhal, kako se po njegovih deshelah godí, je sposnal, kako so tifti, ki so okolo njega bli slabo pospodarili, in zhudno uganjali, in on je potle f tistemí potegníl, kateri so mu pravizo povedali, in v treh dneh je vse dovolil, kar je narod shelil.

Naj pred je ukasal, da vojska is naroda (narodna vojska) vkup stopi, to se pravi, doma-zhi moshi, da mir in pokoj v mestu obdershijo. On je ukasal, da se všim, kateri se oglafijo zefarske pufhke in sable dajo, in je f tem o-zhitno pokasal, da se svojih ludí ne bojí. Tudi ni se mu nizh bati, nafhemu Zefarji, ako rav-no smo sdihovali, in v zhafu tudi kaj pomem-rali, to ni blo proti njemu, temozh proti tiftim, ki so okolo njega bli. V dveh dneh se jih je

bliso pet deset tavshent (50,000) f oroshjem pufhkami in sablami prifkerbelo in ti poshteni moshi sdaj zhuvajo, da je mir in pokoj v mestu in v predmestjah. Tudi v Zelovzi se jih je v dveh dneh sbralo vezh, ko sedem sto (700) mosh, v Lublani njih bliso dve tavshent (2000), da mir obdershijo in hudobneshe strahujejo.

Po tem je Zefar dovolil, svobodo tiska. Kaj pa je to? To je jedna od naj imenitnejshih svobód. Sdaj se more govoriti, pisati in tiskati dati, kar zhlovek hozhe, in kakor misli, da more pred Bogam in pred svojo vestjo obstati. Do sdaj si moral na vsako besedizo pasiti, kar si napisal in hotel dati tiskati, si moral vse dati v neko kanzlijo, tam so gospodi, kateri so pri tem bli, prepovedali in isbrisovali, kar so hteli; ali je kdo kakemu gospodu rekel: 'to in to nifi prav storil, — so mu isbrifali, — ali je kdo rekel: vboge kmete tam in tam do shivega derejo, so mu isbrifali, — ali je kdo hotel gospode opomeniti: to tukaj, to pa tam ni po pravizi, so mu isbrifali — f jedno besedo, tak gospod je moral vse isbrifati, vsako besedo sadufhiti, ktera je nekako po pravizi difhala; ako bi ne bil tega storil, bi ga bli pri tej prizhi spodili. Od sdaj je to vse drugazhi. Vse morefh govoriti, pisati in tiskati dati, kar je pred Bogam in pred ludmi pravizhno in poshteno, tisti ki berejo, bojo she vidili, ali je pametno ali ni. Ako bi pa kdo kaj ozhitno malovred-

nega in fhkodlivega govoril ali pifal, hosh vidil, ga she bojo sagrabili. Mi hozhemo biti svobodni, pa poshteni moshí. Pa pravizo more sdaj vfaki brez fkerbi rezhi, ako kdo kako krivizo stori, morefh vfakemu v ozhi rezhi, naj je kdor hozhe; sdaj more vfaki se óglafiti in glasno rezhi, kje ga zhrevelj tifhi, da tifti flifhijo, kateri morejo zhrevelj malo popraviti, da ne bode tifhal vezh. Ali ni to dobra rezh?

Poslednizh je Zesar dovolil uftav, ali kakor Slovenzi pravimo: staro pravdo. Uftav, to se pravi: da se bojo take nove postave, take nove sapovedi isdale, ktere bojo zelej desheli k pridu. Te uftav pa ne bode napravil samo jeden, po svojeji volji, temozh ludi is vfih stanov se bodo vkup poklizali, tudi ismed Vaf-lubi kmeti! bojo nekteri poklizani, to se ve, da morate sa to naj pametnejfhe ismed Vaf sbrati, da bojo ferzhno sa Vafho stran govorili; isberite in poshlite, kedar se Vam bode osnanilo, korenjake Slovenze, kateri slovenski narod, slovenski jesik prav sa lubo imajo in se sa kmetifhki stan (moshko savsamejo; ne pa takih, kteri samò sa se skerbijo, kateri vezh marajo sa Lahe ali Nemze, kakor sa Slovenze, in kateri kmetam dobrega ne shelijo. Tedaj bode moral vfaki ferzhno in po potu povedati in se moshko sa to potegniti, kar bi blo sa njegov stan, posebno sa Slovenze potrebno. Kakor se bode tam govorilo, tako se bojo postave in deshelfke sapovedi naredile. — Slovenzi! she enkrat

povem — ne posabite, poshliite poshtene, serzhne moshe, kateri tri rezhi ljubijo: Slovenze, flovenshino in kmetifhki stan. Tedaj se bojo vsi tisti sbrani moshi pogovorili in ustanovili, koliko sev desheli denarjov potrebuje in koliko se jih sme potrofhiti (isdati, ponuzati), in ako bi visoka pospoda kaj storila, kar bi ne imela storiti, se ji bode moglo rezhi: Daj rajtingo od vrojega hifhovanja. Ali ne bode to velika dobrota sa naf? To je ludstvo shelelo in sa to je tako glasno upilo, in to je nam presvetli Zesar dovolil. Za to je v vsih mestih blo une dni toliko veselje. V Zelovzu so peli, vriskali, musizirali in po mesti pefni delali po dni in po nozhi, da so skoro blishnji hribi in gorize poskakovati sazheli. Jedni so upili od veselja: Vivat! drugi spet po flovensko: Slava! Slava! Za tega del je blo vse mesto rasvetleno, za tega del imajo v mesti bele ishide storjene roshe na klobukih ali na perfih pripéte. Taka bela, ali pa po flovensko bela in rudezha rosha pomeni veliko veselje, je toliko, kakor bi rekel: Zhaft in hvala Bogu na vishavah in mir ludem ne semli, in praviza bodi vsakemu!

Kedar so tisti, ki so poprej okolo Zesarja bli, zhutili, da je do gostega prifhlo, in da jim do shivega gre, kedar so slifhali, da nafhe ludstvo tudi kaj veljati hozhe, in da se ne boji tirjati, kar mu po pravizi gre, (oni niso nikoli verjeli, da bi se kaj takega sgoditi moglo)

— so pobrali svoje sibile in kopite, so se vfedli lefizi na rep, in so jo pobegnili. Mi smo jim frezhen pot vófhili, in jih nismo barali, kaj in koliko so pograbili in seboj odnesli.

To lubi moji Slovenzi! se je v Dunaji une dni sgodilo, to se je tudi tako sgoditi morálo, ker se stvar ni dala drugazhi spravna-ti, bres hrupa mi to nismo mogli storiti, — pa sdaj je nam vse dovoljeno, kar smo shele-li — sdaj moramo pred vsm gledati, da povsod mir in pokoj obdershimo. Vam sdaj, lubi Slovenzi! na desheli nizm ní potreba se pogan-jati sa to stvar, mi smo v Dunaji tudi sa Val she vse storili in novi bolji sakoni, to je ustanovlene sapovedi se Vam she bojo osnanile. Samo ne poslufhajte lashnikov in golufov, mi dobro vémo, da je kmetifhki stan ímeniten stan, da nam vsakdanji kruh prideluje in da se bode pri novih postavah in sakonih tudi na Val, kakor se slifhi, gledalo.

Sdaj bodimo mirni po Bogu, svesti fvet-lemu Zefarji, bodimo v vsim poshteni, in, ali bode Bog htel, bojo prifhli bolji zhafi.